

Analytická sonda – priestor pre tvorivosť?

Ing. arch. Katarína Palgutová, PhD.

STU Bratislava, Fakulta architektúry

ABSTRACT - Analytic probe – area of creativity?

The method of analytical presentation (MAP) has become recently the object of a great discussion.

Nowadays, its use is questionable, since one prefers the unity of a face heritage and one maximizes the effort to keeping an object's substance. The MAP has a long tradition in our territory, where it is supported by the quality and methodologically completed realization. Any scholar has not devoted their work to the MAP globally neither from the methodological point of view nor the creative point of view. The goal of this thesis is to point out the fact that the high quality restoration together with presenting old developmental periods has a high documentary value. Naturally, it is necessary to take into account the fact that it is implemented on selected and stylistically heterogeneous objects while it is not used programmatically and area-wide. The showpiece's documentary value is a significant factor during the searching own roots, building the national identity in the current globalized world.

The contribution acquaints with the created methodological system, which should be helpful for a mutual communication between an architect and a methodical worker. One of the goals of the author's dissertation thesis was the creation of mentioned system. Needless to say that the creation of a rendering of an analytical probe could be the object of a creative process and it does not have to be its limit.

Key words: method of analytic presentation, analytic probe, composition

Fragmenty starších architektúr neustále nastoľovali súdobým staviteľom otázku, ako sa k nim zachovať - či ich zachovať, alebo utilitárne zakomponovať do novovznikajúcej stavby.

V antike sa stretávame s prvým náznakom rešpektovania a pietneho vzťahu k architektonickým dielam. „Všeobecne možno charakterizovať obdobie Ríma ako preberanie technických a kultúrnych výdobytkov predchádzajúcich kultúr (i podmanených). Cisárske rímske obdobie sa staralo o pamiatky gréckej antiky, z ktorej nielen čerpalo, ale veľakrát jej diela obsahovo i formálne rozvíjalo.“¹

V období raného kresťanstva hovoríme prevažne o utilitárnom charaktere: „Pohnútky k zachovaniu starších stavieb alebo ich častí boli prevažne utilitárneho ekonomického charakteru: z dôvodu zníženia nákladov a využitia dobrého stavebno-technického stavu objektov. Napríklad pôvodne

¹ GREGOR, Pavel. Dobrodružstvo pamiatok: Vývoj teórie a praxe obnovy architektonického dedičstva od staroveku do konca 19. stor. Bratislava: PERFEKT, 2008.s.11. ISBN 978-80-8046-401-1.

románska rotunda v Nitre bola zakomponovaná do nového gotického chrámu ako vedľajšia kaplnka.“²

Otázku prezentácie hodnôt objavených nálezov priniesla až renesancia s osvietenstvom. „Idey humanizmu so sebou prinášajú aj počiatky modernej pamiatkovej starostlivosti. Nový humanizmus vidí staroveké pamiatky ako relikty bývalej veľkosti antického Ríma, kresťanského aj cisárskeho, a ako taký dostáva politický význam. Hoci vplyv pohanského Ríma bol stále silný, pozornosť sa venovala predovšetkým kresťanskému aspektu dedičstva.“³

Problém, čo odкрыť a ako to zakomponovať do súčasného kontextu, riešime prakticky do súčasnosti.

Existuje viacero metód obnovy, ktoré nám umožňujú nález prezentovať (napr. konzervácia, anastyloza, bossa, virtuálna prezentácia...) Medzi ne patrí aj **metóda analytickej prezentácie** (ďalej len **MAP**), ktorá práve využitím analytických sond prezentuje staršie kultúrne vrstvy v ich vzájomnom kontexte.

V súčasnosti, kedy sa preferuje neodstraňovať mladšie kultúrne vrstvy a dbá sa o zachovanie autenticity celku, je použitie MAP otáznе.

Využitím analytických sond⁴ vytvárame na objekte zásahy, ktoré posúvajú objekt do stavu, v ktorom de facto neexistoval. Na stane druhej, fragment pôvodného celku nám poskytuje priamy dotyk s minulosťou. Je dokumentom staršej vývojovej etapy a ako originál je priamym nositeľom informácií.

Chceme zdôrazniť, že cieľom príspevku **nie je** agitovať za programové využívanie MAP a jej plošný návrat do praxe. Príspevok ponúka metodický pohľad na použitie tejto metódy. Samozrejme za predpokladu, že ide o vzácny, slohovo heterogénny objekt, v ktorom sa nachádza nález s vysokou dokumentačnou hodnotou. Systém bol vypracovaný ako súčasť dizertačnej práce autorky.⁵ Ide o autorské dielo, ktoré bolo vytvorené na základe zhodnocovania a porovnávania realizácií MAP - osobnou skúsenosťou v teréne alebo prostredníctvom fotografií. Bolo zmapovaných a zhodnotených cca 150 realizácií z európskeho priestoru (pozn: Slovenská republika, Česká republika, Spolková republika Nemecko, Rakúsko, Španielsko, Taliansko, Chorvátsko...), na základe ktorých bol vypracovaný tento metodický nástroj.

Cieľom systému **nie je** striktne nariaďovať, ale poukázať na široké možnosti výtvarného a prezentačného stvárnenia analytických sond v tých málo prípadoch, kedy sa k MAP pristúpi.

Pod pojmom metóda analytickej prezentácie rozumieme dva možné prístupy k problematike:

² GREGOR, Pavel. Dobrodružstvo pamiatok: Vývoj teórie a praxe obnovy architektonického dedičstva od staroveku do konca 19. stor. Bratislava: PERFEKT, 2008. s.13. ISBN 978-80-8046-401-1.

³ GREGOR, Pavel. Dobrodružstvo pamiatok: Vývoj teórie a praxe obnovy architektonického dedičstva od staroveku do konca 19. stor. Bratislava: PERFEKT, 2008. s.16. ISBN 978-80-8046-401-1.

⁴ analytická sonda

Termín sonda je prevzatý z archeológie, kde znamená odkryv za cieľom zistiť rozsah a obsah nálezu. Výraz sme modifikovali a pod spojením analytická sonda rozumieme miesto, kde prezentujeme staršie kultúrne vrstvy objektu.

⁵ PALGUTOVÁ, Katarína. Analytická metóda prezentácie pamiatok a jej potenciál v procese architektonickej tvorby. Bratislava, 2014. Dizertačná práca. Fakulta architektúry STU v Bratislave. Vedúci práce doc. Ing. arch. Jana Gregorová. PhD.

Analytická metóda prezentácie – jej podstatou bolo často veľkoplošné odkrytie mladších kultúrnych vrstiev za účelom prezentovania jednej, veľakrát najstaršej, vrstvy. Do návrhu nevstupoval žiaden aspekt tvorivosti, šlo o mechanické odkrývanie bez ambície dávať nálezy do súvislostí. „Iniciátorom vzniku metódy analýzy bol už začiatkom 20. stor. Alois Riegl. Definoval základný názor na spôsob obnovy pamiatkových objektov, z ktorého sa vyvinula dnes používaná metóda analýzy, často kritizovaná zo straty architektonickej jednoty historického stavebného objektu.“⁶ Pretože dochádzalo k nenávratným stratám hmotnej podstaty objektov, navyše z objektu vytvorila akúsi „učebnicu“ stavebných prvkov (odhalené kamenné články, tehly...), ktorá nebola laickej verejnosti zrozumiteľná a chýbalo jej výtvarno, vznikla metóda, ktorá eliminovala tieto faktory:

Obr. 1 Príklady prezentácie interiéru citadely Starého Zámku v Banskej Štavnici, ktorá kladie dôraz na dokumentačnú hodnotu nálezov. Vľavo prezentácia neskorogotického vstupu do bočnej kaplnky v renesančnom priestore, vpravo neskorogotická klenba. (foto: J. Gregorová)

Analyticko-syntetická metóda prezentácie – „Opakom analytickej metódy sa stala syntetická metóda Václava Wagnera, ktorý na prelome 30. a 40. rokov tvrdil, že na pamiatke nie je možné vidieť iba autentický historický dokument, ale ide o trvale živé výtvarné dielo.“⁷ Spolu s metódou analýzy boli príčinou vývoja názorov na chápanie obnovy pamiatok, výsledkom bol vznik analyticko-syntetickej metódy. Využíva sa „predovšetkým pri slohovo- rekonštrukčných prístupoch obnovy pamiatok na základe exaktného poznania, pričom sa zachováva autentický stav pamiatky s prezentáciou vybraných cenných kultúrnych vrstiev súbežne.“⁸ V procese obnovy a prezentácie zrazu vstupuje voľba. Projektant s metodikom určujú, ktorý fragment sa bude a ktorý nebude prezentovať. Do rozhodovania vstupujú prvky ako celkový kontext prostredia, hodnoty objektu, či samotného nálezu. Rovnako dôležitý je aj výtvarný aspekt. Cieľom metódy je nielen nálež pravdivo prezentovať, ale zároveň zachovať výtvarnosť celkovej situácie.

⁶ GREGOROVÁ, Jana a kol. Prezentácia architektonického dedičstva. Bratislava: PERFEKT, 2003. s.85 ISBN 80-227-1837-8.

⁷ GREGOROVÁ, Jana a kol. Prezentácia architektonického dedičstva. Bratislava: PERFEKT, 2003. s.87 ISBN 80-227-1837-8.

⁸ GREGOROVÁ, Jana a kol. Prezentácia architektonického dedičstva. Bratislava: PERFEKT, 2003. s.87 ISBN 80-227-1837-8.

stav ruiny - 50-te roky
20. storočia

stav obnovy po 1. etape
realizácie - 70-te roky
20. storočia

stav obnovy po 2. etape
realizácie - 2008-2010

Obr. 2 Analyticko-syntetický princíp na Bratislavskom hrade – Rytierska sieň. Názorná ukážka trendu prezentácie, ktorý smeruje k výtvarnosti a k „sčítateľňovaniu“ nálezov. (archív J. Gregorovej)

Postup návrhu obnovy pri využití MAP

Metódu analytickej prezentácie môžeme využiť len za predpokladu, že objekt vznikol aditívnym pridávaním kultúrnych vrstiev, t.j. pozostáva z viacerých stavebných slohov. Analytická forma prezentácie nám umožňuje tieto jednotlivé vrstvy (alebo ich fragmenty) prezentovať in situ ako exponáty.

Postup vychádza z klasických fáz, ktoré obsahuje štandardné navrhovanie v pamiatkovom prostredí.

1. Výskumy a interpretácia nálezov
2. Interpretácia základných prvkov urbanistickej a architektonickej hmotovej štruktúry
3. Sonda – priestor pre tvorivosť
4. Vytvorenie variantných riešení prezentácie kultúrnych vrstiev prvkov urbanistickej a architektonickej hmotovej štruktúry
5. Kritériá pre výber výsledného variantu

1. Výskumy a interpretácia nálezov

Pri pracovaní s originálmi a historickými artefaktmi je výskum neoddeliteľnou súčasťou celého procesu prezentácie; architektonické objekty nevynímajú. V tejto fáze je nevyhnutná spolupráca s reštaurátorom, historikom umenia, či archeológom. Cieľom je objektívne nález interpretovať a určiť jeho technické limity. Na základe tejto informácie vie architekt s nálezom ďalej pracovať a pozeráť sa naň ako na tvorivú zložku návrhu.

2. Interpretácia základných prvkov urbanistickej a architektonickej hmotovej štruktúry

Koexistencia viacerých kultúrnych vrstiev v rôznych urbanistických a architektonických situáciách bola podkladom na vytvorenie **systému M-M (Mierka-uMiestnenie)**. Sústava ponúka efektívny nástroj porovnávania nálezových situácií a nové prepojenie medzi prvkom štruktúry, priestorom a samotným nálezom. Na x-ovú os boli umiestnené kvalitatívne zložky – **priestorové situácie umiestnenia sond (uMiestnenie)** – teda miesto, kde sa sonda nachádza. Môže byť umiestnená na horizontálne, vertikálne a v priestore. V horizontálnej polohe rozlišujeme aj fakt, či je sonda pod, alebo nad terénom. Na y-ovej osi boli umiestnené prvky **urbanistickej a architektonickej hmotovej štruktúry. (Mierka)**⁹. Je reprezentovaná pojmami od urbanistického súboru po architektonický prvok umiestnený v interiéri. Chceli sme poukázať na fakt, že sonda môže byť rozličného rozsahu. Ten do istej miery ovplyvňuje prístup a spôsob prezentácie – inak sa budú prezentovať fragmenty rímskeho sídla urbanistického rozsahu a inak kamenná mníška v interiéri.

Pri prehľbovaní systému sme si vybrali „jedno políčko“ zo **systému M-M**, ktoré sme obohatili o **podsystemy (P + V)**. Kým v systéme M-M na sondu pozeráme z hľadiska interpretácie v kontexte s prvkami krajinej štruktúry, v podsystemoch sa budeme sonde venovať z hľadiska jej výtvarného stvárnenia a umiestnenia v kontexte najbližších prvkov.

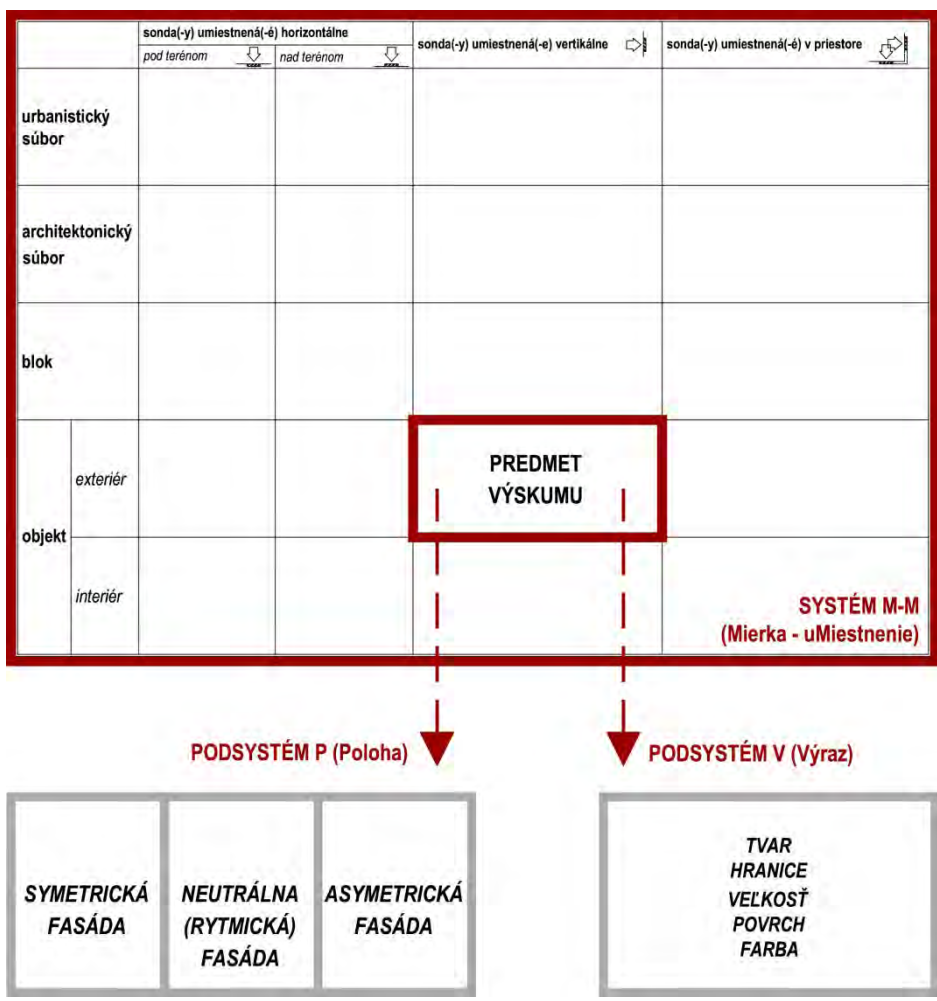
Pri ich vytváraní sme vychádzali z princípov architektonickej kompozície¹⁰, ktoré sme porovnávali s množstvom zdokumentovaných realizácií. Podsystemy je možné aplikovať do akéhokoľvek „políčka“ systému M-M. Zmení sa len počet premenných. Vo výskume sme sa zaoberali sondami umiestnenými na exteriérovej fasáde architektonického objektu v zastavanom území.

⁹ Terminológia bola prevzatá od prof. Alexyho, redefinovaná, a aplikovaná na situácie pamiatkového prostredia.

TIBOR, Alexy. Základné prejavy formovania urbanistickej hmotovo-priestorovej štruktúry. FILIP, Trnkus. Urbanistické hľadiská formovania obrazu v nútorného mesta. Bratislava: vydavateľstvo STU, 1999, s. 43-54. ISBN 80-227-1260-4.

Viac k definíciám jednotlivým pojmov - pozri dizertačnú prácu autorky, s. 47-50.

¹⁰ FINKA, Maroš a kol. Architektonická kompozícia: Architektonická kompozícia a estetika. Bratislava: Edícia teórie architektúry a urbanizmu Katedry humanistiky a teórie architektúry a urbanizmu Fakulty architektúry STU, 1994.

Obr. 3 Obrázok znázorňujúci vzájomný vzťah systému M – M a podsytému P a podsystému V (2012 © Palgutová)

3. Sonda – priestor pre tvorivosť

Sonda ako druhý kompozičný plán primárnej fasády

Pod pojmom primárna fasáda rozumieme nálezový stav objektu, t.j. fasádu, do ktorej ideme navrhnuť sondu. Nález v sonde bol integrálnou súčasťou odlišnej kultúrnej vrstvy a svojim charakterom vytvára druhý kompozičný plán - sekundárnu fasádu. Základným predpokladom pre optimálny návrh polohy a počtu sond je určenie kompozičného princípu primárnej fasády.

Pri prekrytí primárnej a sekundárnej fasády môžu nastať dva prípady:

Kompozičný princíp primárnej fasády sa zhoduje s princípom sekundárnej fasády. Vtedy je celkový kompozičný zámer podporený.

Princípy sa nezhodujú. V tomto prípade sekundárny plán eliminuje silu primárnej fasády. Sila eliminácie závisí od množstva sond a intenzity ich výrazu. (Eliminovanie je tým menšie, čím je počet sond menší a ich prevedenie jemnejšie).

(prezentovaný fragment)

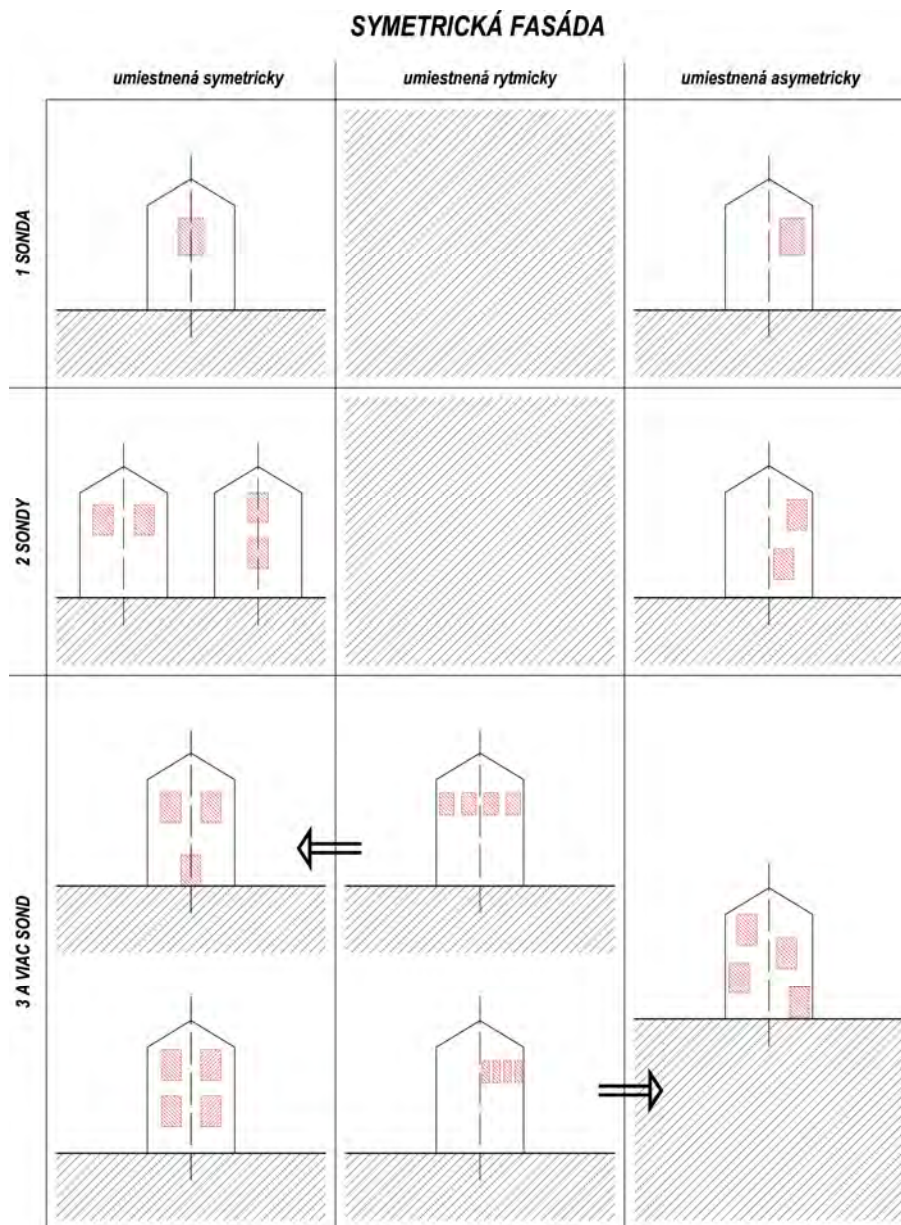
Obr. 4 Sonda ako druhý kompozičný plán primárnej fasády (2014 © Palgutová)

Podsystem P (Poloha - poloha a počet sond vzhľadom k fasáde)

Podsystem P rozdeľuje fasády na tri typy: symetrická, asymetrická a neutrálna (rytmická) fasáda. Jej charakter nám z veľkej časti definuje determinanty použitia a výraz sond. V ponúkaných schémach zobrazujeme použitie rôzneho počtu sond a zároveň ich symetrické, asymetrické a rytmické umiestnenie. Je dôležité poznamenať, že voľba prezentovať prvok závisí od jeho druhu: pevný gotický kamenný článok môžeme prezentovať len in situ, kdežto prezentovanú plochu omietky si môžeme zvoliť (samozrejme za predpokladu, že sa zachovala vo väčšom rozsahu).

Symetrická fasáda

Symetrická fasáda sa vyznačuje striktným geometrickým rádom, jednoznačnosťou a statickosťou. Jej narušenie vie pôsobiť disharmonicky. Sondy odporúčame voliť symetricky na alebo k osi fasády, kedy znesú aj kontrastnejší výraz. V ostatných (asymetrických) polohách je vhodnejšie nuansné stvárnenie.

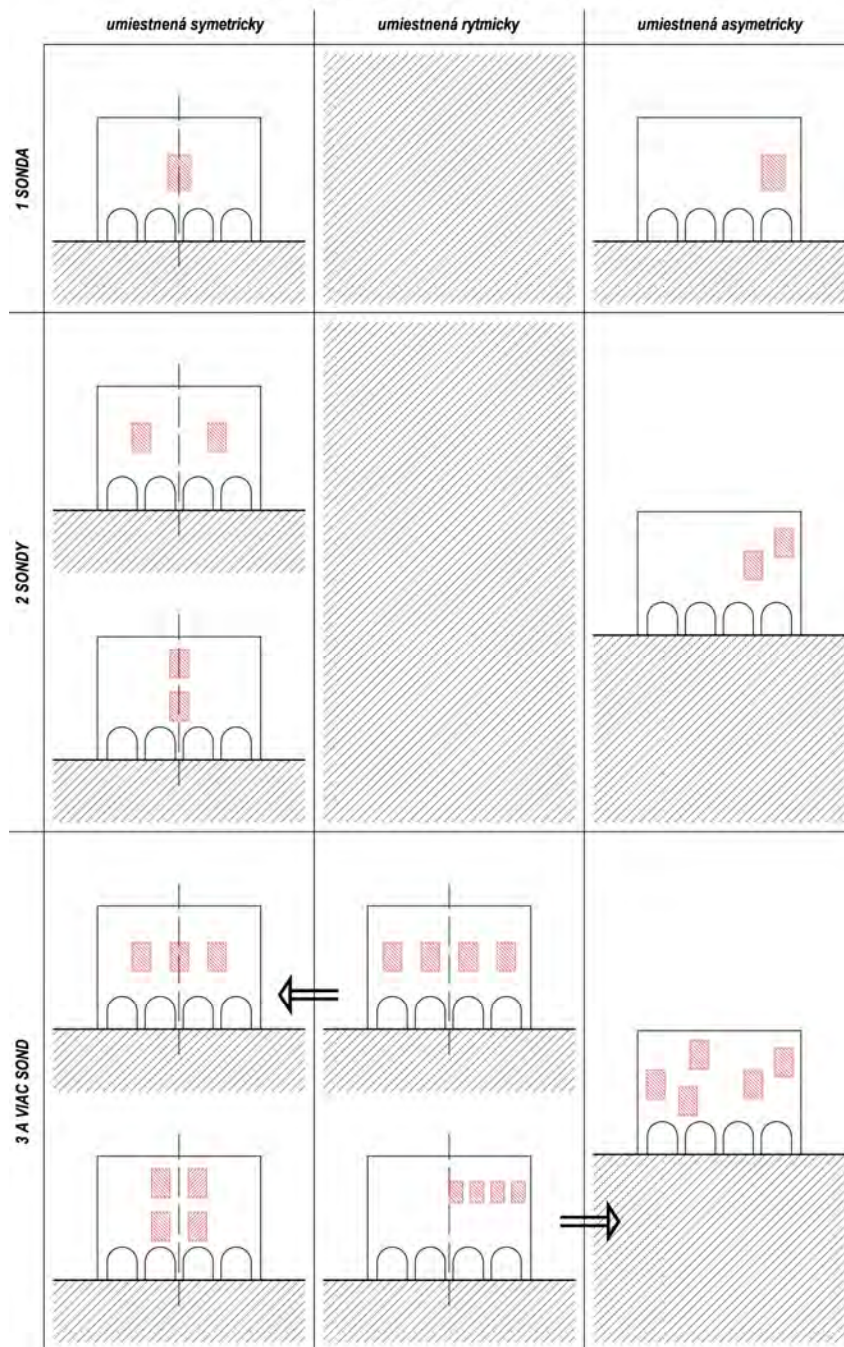

Obr. 5 Schéma možností umiestnenia sond v symetricky pôsobiacej fasáde – prvá časť podsystému P (2013 © Palgutová)

Neutrálna (rytmická) fasáda

Poznávacím znakom tohto kompozičného princípu je neutrálnosť a rytmickosť. Môžeme hovoriť o jave, pri ktorom pozorovateľ vie definovať, či vidí asymetrický alebo neutrálny objekt. Neutrálne pôsobiace objekty poskytujú širokú škálu tvorivého vyžitia. V tomto prípade je dokonca možné prostredníctvom nového prvku – sondy, posunúť kompozičný plán do opačného pólu. Napr. kontrastná asymetricky zvolená sonda posunie objekt z neutrálnej polohy do kategórie asymetricky pôsobiacej fasády.

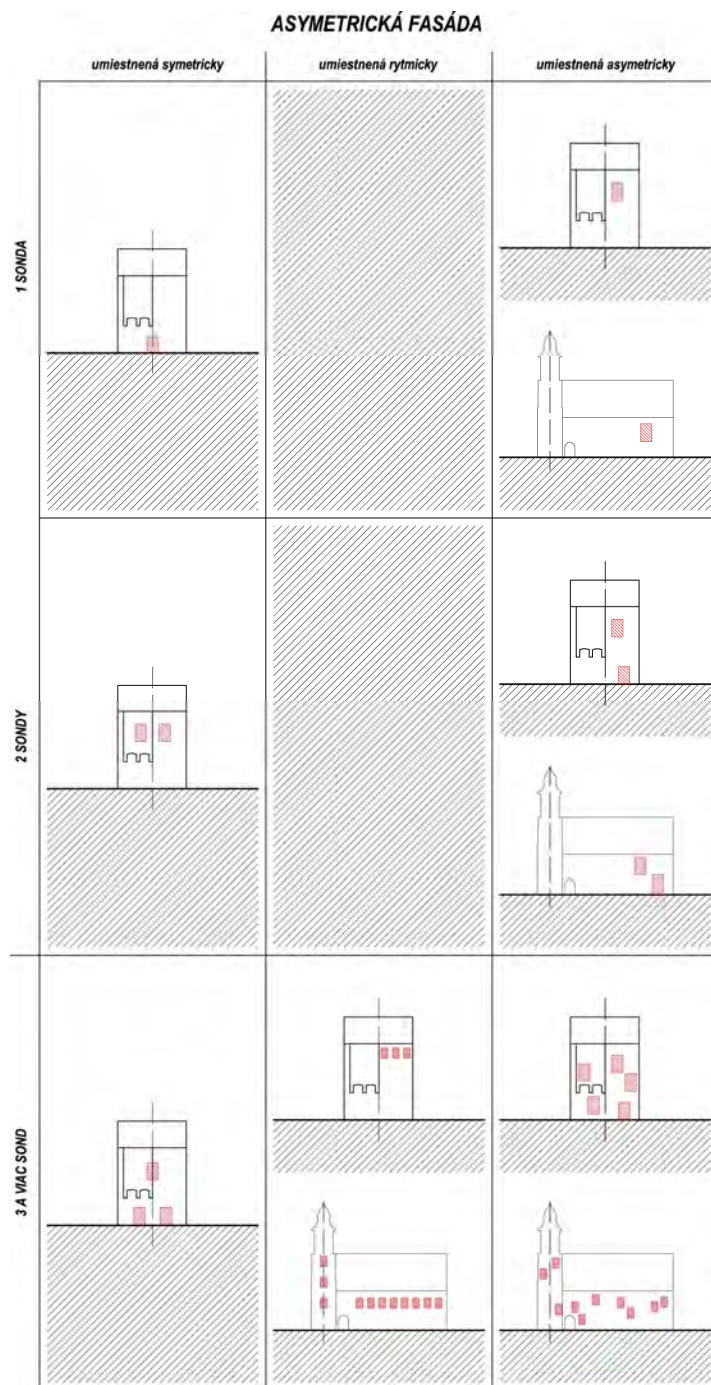
NEUTRÁLNA (RYTMICKÁ) FASÁDA

Obr. 6 Schéma možností umiestnenia sond v neutrálne pôsojacej fasáde – druhá časť podsystemu P (2013 © Palgutová)

Asymetrická fasáda

Prezentácia prostredníctvom sond na asymetrickom objekte je bez výraznejších obmedzení, keďže fasáda nemusí mať napr. osi symetrie. Princíp je však veľmi zradný, pri prezentácii MAP vyžaduje výtvarný cit, pretože konkrétne tento typ realizácií vie veľakrát pôsobiť rušivo.

Obr. 7 Schéma možností umiestnenia sond v asymetricky pôsojacej fasáde – tretia časť podsystemu P (2013 © Palgutová)

Čím jednoznačnejšia a pravidelnejšia je kompozícia primárnej fasády, tým problematickejšie je zakomponovanie kontrastnej sondy do náhodnej polohy. Čím neutrálnejšia je kompozícia primárnej fasády, tým jednoduchšie je vkomponovať do nej sondu ako nový, náhodne umiestnený prvok.

Podsystem V (Výraz – výrazové prostriedky sondy)

V celom procese funguje v istých obmenách princíp figúra – pozadie. Ak sú sondy stvárnené kontrastne, pôsobia spravidla ako figúry na pozadí primárnej fasády. Ak sú prevedené nuansne, nechávajú vyniesť kompozíciu primárnej fasády ako figúru, resp. pozorovateľ vníma primárnu a sekundárnu fasádu v rovnakej intenzite.

Tvar, hranica, povrch, farba, veľkosť

V zásade hovoríme o **tvare** geometrickom, (pravidelnom), ktorý obsahuje prvky euklidovskej geometrie a organickom (nepravidelnom).

VÝRAZOVÉ PROSTRIEDKY SONDY	TVAR	geometrický	
		organický	
	HRANICE	nuansa	
		kontrast	
	VEĽKOSŤ (sondy vzhľadom k fasáde)	figúra - pozadie	
		neutrálne pôsobenie	
		architektúra v architektúre	
		fasáda ako sonda - extrémny prípad	
	POVRCH	textúra	plastický
			plochý
		faktúra	plastický
			plochý
	FARBA (sondy a okolia)	monochrom	
bichrom			
polychrom (3 a viac farieb)			

Obr. 8 Sonda ako priestor pre tvorivosť – podrobné zobrazenie podsystemu V (2011 © Palgutová)

Kategóriu **hranice** považujeme za jednu z najdôležitejších, pretože od nej najčastejšie závisí jednoduchý fakt – či bude sonda pôsobiť rušivo alebo harmonicky. Zahŕňa v sebe aspekty povrchu a farby, ktoré sú vo výrazových prostriedkoch kľúčové.

Vnímanie hraníc, teda (či ide o nuansu alebo kontrast) je veľmi individuálne. Každý človek je jedinečný, pri vnímaní ho ovplyvňuje vlastná osobnosť. Čo sa týka pojmu povrch, vychádzame z definícií v stati o architektonickej kompozícii. Operujeme s pojmami textúra, faktúra, povrch plastický a povrch plochý.

Ako výsledok vzájomného prepojenia kategórií **hranica, povrch, farba** sme vytvorili schematické rezy, ktorá znázorňujú možné varianty riešenia kontaktu sondy a jej okolia.

nuansa, nuansná hranica

Je typická sotva badateľnými alebo jemnými a príjemnými prechodmi, vhodne zvolenými podobnými farebnými kombináciami, resp. využitím svetla a plasticosti. Je to hranica, ktoré je základom synteticko-rekonštrukčného princípu, kedy autor dbá na optické scelenie objektu.

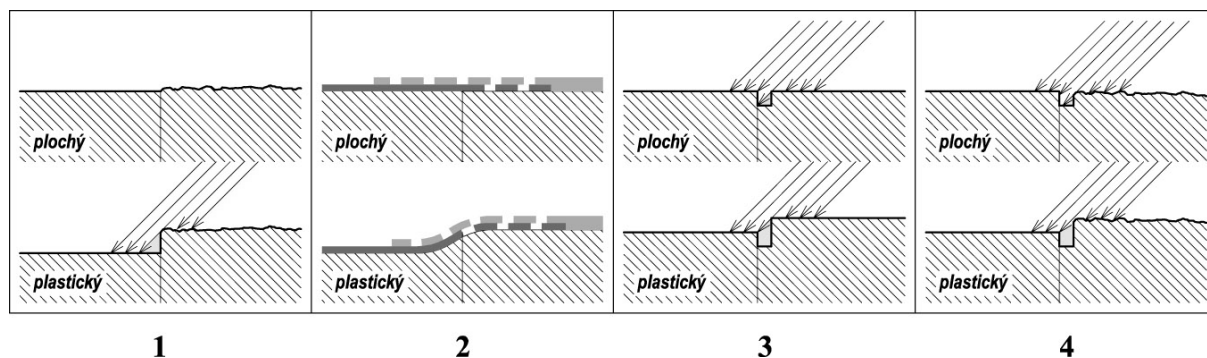
Môžeme ju dosiahnuť viacerými spôsobmi:

1 – zmenou textúry povrchu

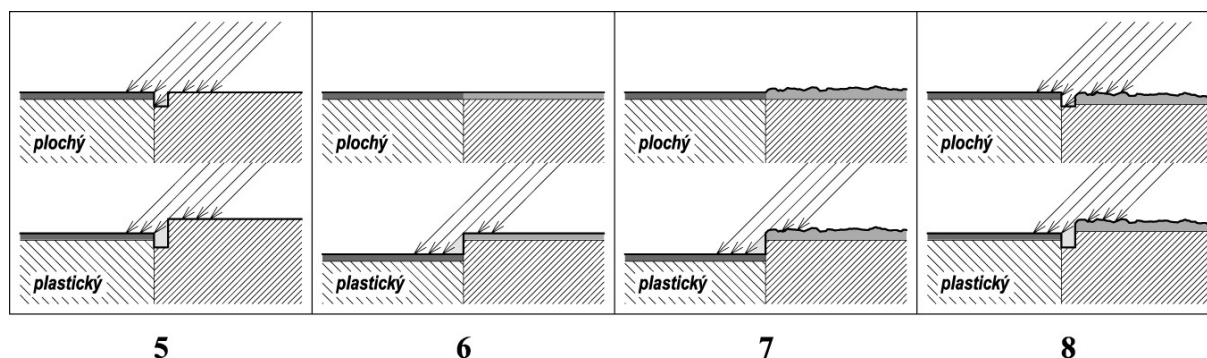
- 2 – prechod omietky v odtieňoch
- 3 – hranica vytvorená cezúrou
- 4 – hranica vytvorená cezúrou a zmenou textúry
- 5 – hranica vytvorená cezúrou v kombinácii s farebnými tónmi
- 6 – hranica vytvorená zmenou farebného tónu
- 7 – hranica vytvorená zmenou farebného tónu a zmenou textúry
- 8 – hranica vytvorená cezúrou, zmenou farebného tónu a zmenou textúry

kontrast, kontrastná hranica

Princípy č. 5 – 8, ktoré popisovali vytvorenie nuansových hraníc, môžeme ľahko aplikovať aj na hranice kontrastného charakteru. Kontrast celkovo využíva výraznejšie farebné a povrchové rozdiely. Dôraz je kladený na jasné a sýte farby, neraz v kombinácii s achromatickými tónmi. Princíp kontrastu je dôležitý vtedy, ak počítame s tým, že sonda by mala byť dominantnou a pôsobiť ako akcent na primárnej fasáde. Hrozí však nebezpečenstvo agresívneho prístupu.

Obr. 9 Schematické rezy hranicami medzi sondou a okolitou fasádou (2012 © Palgutová)

Obr. 10 Schematické rezy hranicami medzi sondou a okolitou fasádou (2012 © Palgutová)

Obr. 11 Príklad výtvarného zobrazenia veľkorozmernej sondy pozostatkov murív z industriálneho objektu v španielskej Barcelone. Hranica medzi originálom a súčasnou vrstvou je realizovaná len prostredníctvom zmeny textúry. Sondy i okolitá fasáda sú scelené bielym náterom. (ilustrácia plochého princípu č. 1) (foto: J. Gregorová)

Obr. 12 Hospodárske objekty na hrade Český Krumlov. Prezentované sú len zachované omietkové vrstvy s nejasnými okrajmi, ktoré z hľadiska metódy pamiatkovej obnovy môžeme nazvať princípom reštaurátorskej retuše. (ilustrácia plochého princípu č. 2) (foto: J. Gregorová)

Obr. 13 Príklad zadného radničného krídla v Trnave. Vedľa objektu väznice domu vidíme prezentáciu jedného z trojice unikátnych gotických okien stredovekej radnice. Prezentované gotické okno je kópiou, vyhotovenou podľa dvoch zachovaných gotických okien, prezentovaných v interiéri radnice. Okno je prezentované aj s plochou rekonštruovanej gotickej omietky. Druhá prezentovaná sonda – pôvodný kamenný prvok, zakonzervovaný. Stret stredoveku s mladšou povrchovou úpravou ilustrujú obe sondy (ilustrácia plastického princípu č. 7) (foto: K. Palgutová)

Princíp pôsobenia veľkosti sondy v primárnej fasáde:

Figúra – pozadie

Pozorovateľ prezentovaný nálež vníma ako obraz na neutrálnom pozadí, ktoré väčšinou tvorí omietková vrstva poslednej vývojovej etapy.

Neutrálne pôsobenie je jedno z najproblematickejších stvárnení. Percipient vníma podobne ako v princípe architektúra v architektúre obe fasády súčasne.

Architektúra v architektúre. Percipient vníma akoby dva objekty súčasne, v tomto prípade je sonda dominantnejšia, pretože zaberá väčšiu časť fasády.

Fasáda ako sonda

V praxi sa môžeme stretnúť aj s hraničným prípadom, kedy boli plošne odstránené mladšie kultúrne vrstvy a celá fasáda objektu tak v súčasnosti pôsobí ako sonda. Tu ale už môžeme hovoriť o sonde v urbanistickom kontexte (napr. námestia).

Obr. 14 Do bielej povrchovej úpravy sú vysoko výtvarne a starostlivo volené sondy z predošlých vývojových etáp. Napriek kontrastným hraniciam a ich veľkému počtu pôsobia harmonicky, čo môžeme pripísať dodržiavaniu kompozičných vzťahov a vhodne volenej farebnej kombinácii. Ide o veľkorozmerné sondy, kde autor využíva princíp architektúry v architektúre. Vzťahy medzi plošnými sondami vytvárajú ucelené útvary – druhý kompozičný plán v primárnej fasáde. (foto: J. Gregorová)

4. Vytvorenie variantných riešení prezentácie kultúrnych vrstiev prvkov urbanistickej a architektonickej hmotovej štruktúry

Vytvorenie viacerých alternatív návrhu je nevyhnutným predpokladom pre výber optimálneho riešenia. Je ideálne ak sa overia aj krajné polohy. Vytvorí sa tak dôležitá argumentačná základňa pri diskusii o správnom variante.

5. Vytvorenie variantných riešení prezentácie kultúrnych vrstiev prvkov urbanistickej a architektonickej hmotovej štruktúry

Výber výsledného variantu je zložitý proces. Do rozhodovania vstupujú medzinárodné dohovory, lokálne preferencie, požiadavky investora, či skúsenosti ľudí zapojených do rozhodovacieho procesu. Jednou z možností je posúdenie variantov odbornou a metodickou komisiou PÚ SR.

Netrúfame si tvrdiť, že hodnotenie príkladov a popis vyššie uvedených princípov sú objektívne a presné. Našou snahou bolo ponúknuť náčrt nástroja, ktorý by slúžil ako komunikačný prostriedok medzi metodikom, tvoriacim architektom a ostatnými odborníkmi podieľajúcimi sa na procese obnovy. Optimálne by bolo, ak by sa tento systém stal nástrojom diskusií, menil sa, a tak by sa priblížil skutočným potrebám praxe.

Cieľom bolo poukázať na skutočnosť, že profesionálne zrealizovaná obnova umožní, aj za cenu miernej deštrukcie objektu, zvýrazniť dokumentačnú hodnotu pamiatky a posilniť jeho význam ako exponátu. Analytická metóda prezentácie môže byť zaujímavou a tvorivou časťou, resp. možnosťou pri tvorbe návrhu pamiatkovej obnovy a nie jej negatívnym limitom.

V príspevku sme sa nezaoberali využitím nedeštruktívnych metód pri uskutočnení MAP. Na záver chceme ponúknuť podnet na diskusiu. V našom chápaní definujeme pojem analytická sonda ako miesto, kde prezentujeme staršie kultúrne vrstvy v kontexte s mladšími. Môže sa to diať odstránením originálnej hmotovej substancie mladšej vrstvy, ale môže sa to diať napr. aj vytvorením repliky, náznaku alebo neinvazívnym virtuálnym premietaním originálneho fragmentu na fasádu. Metódy prezentácie neexistujú samé osebe. Každý objekt v procese obnovy potrebuje individuálny prístup, ktorý sa prejaví v podobe špecifickej kombinácie použitých metód. Sme toho názoru, že MAP je plnohodnotnou súčasťou systému metód a vo vzácných prípadoch môže zvýrazniť a zvýšiť hodnotu samotného objektu.

Poznámka: Vytvorený systém bol aplikovaný na návrhu obnovy NKP Kostola sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch. Šlo o zložitý metodický problém, preto pre podrobnejšie informácie dávame do pozornosti tieto publikácie:

BOTEK, Andrej, Jana GREGOROVÁ a Katarína PALGUTOVÁ. Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch - Hypotetické rekonštrukcie vývojových fáz. In: *Umenie na Slovensku v historických a kultúrnych súvislostiach 2011.: Zborník príspevkov z vedeckej konferencie konanej v Trnave 26. – 27. októbra 2011.* Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2012, s. 56-64. ISBN 978-83-7490-541-1.

BOTEK, Andrej, Gregorová JANA a Palgutová KATARÍNA. *Prípravná dokumentácia ku kompletizácii podkladov Kostola sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch – 1. časť.* Bratislava: Fakulta architektúry STU, 2011.

BOTEK, Andrej, GREGOROVÁ Jana a PALGUTOVÁ Katarína. *Prípravná dokumentácia ku kompletizácii podkladov Kostola sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch – 2. časť*. Bratislava: Fakulta architektúry STU, 2011.

Dizertačná práca autorky.

Literatúra:

Alexy, T. Základné prejavy formovania urbanistickej hmotovo-priestorovej štruktúry. TRNKUS, Filip. *Urbanistické hľadiská formovania obrazu vnútorného mesta*. Bratislava: vydavateľstvo STU, 1999, s. 43-54. ISBN 80-227-1260-4.

Finka, M. a kol. *Architektonická kompozícia: Architektonická kompozícia a estetika*. Bratislava: Edícia teórie architektúry a urbanizmu Katedry humanistiky a teórie architektúry a urbanizmu Fakulty architektúry STU, 1994.

Gregor, P. *Dobrodružstvo pamiatok: Vývoj teórie a praxe obnovy architektonického dedičstva od staroveku do konca 19. stor.* Bratislava: PERFEKT, 2008.s.11. ISBN 978-80-8046-401-1

Gregorová, J. a kol. *Prezentácia architektonického dedičstva*. Bratislava: PERFEKT, 2003. s. 85 ISBN 80-227-1837-8.

Palgutová, K. *Analytická metóda prezentácie pamiatok a jej potenciál v procese architektonickej tvorby*. Bratislava, 2014. Dizertačná práca. Fakulta architektúry STU v Bratislave. Vedoucí práce doc. Ing. arch. Jana Gregorová. PhD.